

TÜRKİYE MAHKEME SALONLARI DİZAYNINDA BİLİRKİŞİ DOKTORLARIN YERİ VE SALONDAKİ DAVRANIŞ ŞEKİLLERİ

Uzm. Dr. Muhammed Nabi KANTARCI *

Uzm. Dr. Eyüp KANDEMİR *

Uzm. Dr. Süheyla ALİUSTAOĞLU *

Dr. Muhammed Emin ÖZCAN **

ÖZET

Türkiye Mahkemeleri'nde insan vücut bütünlüğünü ilgilendiren konularda mahkemelerde doktorlardan bilirkişi olmaları talep edilmektedir. Bu görevi adli tıp uzmanları yaptığı gibi pratisyen hekimler, tüm temel ve klinik tıp bilimlerinde çalışan uzmanlar da yapabilmektedirler (10). İkna edici bir mazeretleri bulunmadığı takdirde bilirkişi tayin edilen doktor bu hizmeti yerine getirmek zorundadır. Bilirkişilik hizmeti için ayırdıkları zaman ve emeğin karşılığı olarak bir ücret almaktadırlar. Duruşma salonuna çağrılan doktor eğer daha önce deneyimi yoksa salona nasıl gireceği, nerede duracağı, ne zaman konuşacağı, ne zaman susacağı, nasıl yemin edeceği ve salonu nasıl terk edeceği vs konuları bilemez. Çalışmamızın amaçlarından biri yabancı oldukları bu konuda doktorları bilinçlendirmektir. Tanıklar ve bilirkişiler mahkeme salonunda aynı kürsüden yararlanmaktadırlar. Bununla birlikte Ağrı'da çeşitli mahkemelerde tanıklık yapmış 95 erkek ve 5 kadın arasında yaptığımız anket neticesine göre jürisiz Türkiye Mahkemeleri ve Jüri Amerikan Mahkemeleri dizaynı arasında karşılaştırma gereği duyduk. Bu karşılaştırma neticesinde Türkiye Mahkemelerinde tanıklar ve bilirkişiler için mahkeme salonun orta yerinde ayrılan kürsü yerine Cumhuriyet Savcısının simetrijinde bulunan masa ve sandalye içermesi gereken bölümde olması gerektiği kanaatine vardık.

Anahtar Kelimeler: Mahkeme Salonu, Bilirkişi, Görsel Sunum, Tanık Bilirkişi, Tanık Sandalyesi.

ABSTRACT

Matters concerning the integrity of the human body at the court of Turkey from doctors are claims to be experts. This task such as forensic medical experts that general practitioners, all experts working in basic and clinical medical science that can do. The doctor appointed experts a persuasive excuse does not exist if the service has to fulfill. Expertise for the service taking the Money as their time and effort have charge. Courtroom called the doctor if the first experience is not how to enter the courtroom will, where it will, when will speak, when silence would, how to swear,

* Adli Tıp Kurumu Başkanlığı.

** Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Nöroloji 3 ABD.

and how would leave courtroom, and other not even issue. One of the goals of our study they are foreigners in this regard doctors is to raise awareness. In the courtroom witnesses and experts have exploited the same location. However in Agri testimony in various courts have made between 95 men and 5 women according to our survey net Turkey court without a jury and jury of the U.S. Courts in design We've found in comparison to. This is result of comparing the Turkey in the court witnesses and experts for the courtroom in the middle of leaving the bench instead of Public Prosecutor in the symmetrically located table and chairs should include location should be We have concluded.

Key Words: Courtroom, Experts, Visual Presentation, Expert Witness, Witness Chair.

GİRİŞ

Türkiye Mahkemeleri'nde insan vücut bütünlüğünü ilgilendiren konularda mahkemelerde doktorlardan bilirkişi olmaları talep edilmektedir. Bu görevi adli tıp uzmanları yaptığı gibi pratisyen hekimler, tüm temel ve klinik tıp bilimlerinde çalışan uzmanlar da yapabilmektedirler². İkna edici bir mazeretleri bulunmadığı takdirde bilirkişi tayin edilen doktor bu hizmeti yerine getirmek zorundadır. Bilirkişilik hizmeti için ayırdıkları zaman ve emeğin karşılığı olarak bir ücret almaktadırlar. Duruşma salonuna çağrılan doktor eğer daha önce deneyimi yoksa salona nasıl gireceği, nerede duracağı, ne zaman konuşacağı, ne zaman susacağı, nasıl yemin edeceği ve salonu nasıl terk edeceği vs konuları bilemez.

BİLİRKİŞİ

Bilirkişi; bir ispat sorunun çözümünde uzmanlığından yararlanan, yargıca ve mahkemeye yardımcı olan kişidir³. Çözümü hâkim tarafından bilinmeyen, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişiye başvurulabilir. Hâkimin amacı, bilirkişilerin çalışmalarını değerlendirerek, uyuşmazlığın çözümünde kendisine gerekli olan özel veya teknik bilgiyi edinmektir. Hâkim, bilirkişi raporunda yazılı olan özel ve teknik açıklamalardan, bilirkişi raporunda varılan sonucun yanlış olduğunu takdir edebilecek derecede bilgi sahibi olduğu kanısına varabiliyorsa, yeni bir bilirkişi incelemesi yaptırmadan bilirkişi raporunun aksine de karar verebilmelidir. Ancak hâkim, bilirkişi raporunun aksine karar verirken, rapor-

² **YILMAZ**, Hikmet, Bilirkişilik Kavramı ve Epilepside Bilirkişilik, Türkiye Klinikleri J. Neurol-Special Topics. 1(2): 90-98. 2008.

³ **YURTCAN**, Erdener, Ceza Yargılaması Hukuku. 9. Baskı, 2002.

daki sonucun neden dolayı kabul edilemeyeceğini hükümde gerekçesi ile birlikte inceleyip belirtmelidir⁴.

BİLİRKİŞİ İNCELEMESİ

Bilirkişiler, il adlî yargı adalet komisyonları tarafından her yıl düzenlenen bir listede yer alan gerçek veya tüzel kişiler arasından seçilirler. Cumhuriyet savcıları ve hâkimler, yalnız buldukları il bakımından yapılmış listelerden değil, diğer illerde oluşturulmuş listelerden de bilirkişi seçebilirler. Bu listelerin düzenlenmesine veya listelerde yer verilenlerin çıkarılmalarına ilişkin esas ve usuller, yönetmelikte gösterilir. Atama kararında, gerekçesi de gösterilmek suretiyle, birinci fıkrada belirtilen listelere girmeyenler arasından da bilirkişi seçilebilir. Kanunların belirli konularda görevlendirdiği resmî bilirkişiler öncelikle atanırlar. Ancak kamu görevlileri, bağlı buldukları kurumla ilgili davalarda bilirkişi olarak atanamazlar. Bilirkişi olarak atanan bir tüzel kişi ise, kendisi adına incelemeyi yapacak gerçek kişi veya kişilerin isimlerini, bilirkişi atayacak yargı merciinin onayına sunar. Listelere kaydedilen bilirkişiler, il adlî yargı adalet komisyonu huzurunda "Görevimi adalete bağlı kalarak, bilim ve fenne uygun olarak, tarafsızlıkla yerine getireceğime namusum ve vicdanım üzerine yemin ederim." sözlerini tekrarlayarak yemin ederler. Bu bilirkişilere görevlendirildikleri her işte yeniden yemin verilmez. (CMK, m.64).

Aşağıda belirtilen kişi veya kurumlar, bilirkişilik görevini kabul etmekle yükümlüdürler:

- a) Resmî bilirkişilikle görevlendirilmiş olanlar ve 64 üncü Maddede belirtilen listelerde yer almış bulunanlar.
- b) İncelemenin yapılması için bilinmesi gerekli fen ve sanatları meslek edinenler.
- c) İncelemenin yapılması için gerekli mesleği yapmaya resmen yetkili olanlar (CMK, m.65) .

Çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına re'sen, Cumhuriyet savcısının, katılanın, vekilinin, şüphelinin veya sanığın, müdafinin veya kanunî temsilcinin istemi üzerine karar verilebilir. Ancak hâkimlik mesleğinin gerektirdiği

⁴ **ARSLAN**, Hatice Seval, Medeni Usul Hukukunda Bilirkişi Raporu ve Bağlayıcılığı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı (Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku). Tez. 2002.

genel ve hukukî bilgi ile çözülmesi olanaklı konularda bilirkişi dinlenemez. Bilirkişi atanması ve gerekçe gösterilerek sayısının birden çok olarak saptanması, hâkim veya mahkemeye aittir. Birden çok bilirkişi atanmasına ilişkin istemler reddedildiğinde de aynı biçimde karar verilir. Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı da bu Maddede gösterilen yetkileri kullanabilir. (CMK, m. 63).

Bilirkişi incelemesi yaptırılmasına ilişkin kararda, cevaplandırılması uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren sorularla inceleme konusu ve görevin yerine getirileceği süre belirtilir. Bu süre, işin niteliğine göre üç ayı geçemez. Özel sebepler zorunlu kıldığında bu süre, bilirkişinin istemi üzerine, kendisini atayan merciin gerekçeli kararıyla en çok üç ay daha uzatılabilir. Belirlenen süre içinde raporunu vermeyen bilirkişi hemen değiştirilebilir. Bu durumda bilirkişi, o ana kadar yaptığı işlemleri açıklayan bir rapor sunar ve görevi sebebiyle kendisine teslim edilmiş olan eşya ve belgeleri hemen geri verir. Bu bilirkişi, 64 üncü Maddede öngörülen listelerden çıkarılabileceği gibi; gecikme dolayısıyla uğranılmış zararları ödemesine de karar verilebilir. Bilirkişi, görevini, kendisini atamış olan merci ile ilişki içinde yerine getirir, gerektiğinde bu mercie incelemelerindeki gelişmeler hakkında bilgi verir, yararlı görülecek tedbirlerin alınmasını isteyebilir. Bilirkişi, görevini yerine getirmek amacıyla bilgi edinmek için şüpheli veya sanık dışındaki kimselerin de bilgilerine başvurabilir. Bilirkişi, uzmanlık alanına girmeyen bir sorun bakımından aydınlatılmasını isteyecek olursa; hâkim, mahkeme veya Cumhuriyet savcısı, nitelikli ve konusunda bilgisiyle tanınmış kişilerle bir araya gelmesine izin verebilir. Bu şekilde çağrılan kişiler yemin eder ve verecekleri raporlar, bilirkişi raporunun tamamlayıcı bir bölümü olarak dosyaya konulur. İlgililer de merciinden, incelemeler yapılırken bilirkişiye teknik nitelikte bilgiler verebilecek olan ve ismen belirleyecekleri kişileri dinlemeleri veya bazı araştırmaların yapılması hususlarında karar verilmesini isteyebilir. (CMK, m.66).

İncelemeleri sona erdiğinde bilirkişi yaptığı işlemleri ve vardığı sonuçları açıklayan bir raporu, kendisinden istenen incelemeleri yaptığını ayrıca belirterek, imzalayıp ilgili mercie verir veya gönderir. Mühür altındaki şeyler de ilgili mercie verilir veya gönderilir ve bu husus bir tutanağa bağlanır. Birden çok atanmış bilirkişiler değişik görüşleri yansıtmışlarsa veya bunların ortak sonuçlar üzerinde ayrık görüşleri varsa, bu durumu gerekçeleri ile birlikte rapora yazarlar. Bilirkişi raporunda, hâkim tarafından yapılması gereken hukukî değerlendirmelerde bulunulamaz. Bilirkişi

tarafından düzenlenen rapor örnekleri, duruşma sırasında Cumhuriyet savcısına, katılana, vekiline, şüpheliye veya sanığa, müdafii veya kanunî temsilciye doğrudan verilebileceği gibi; kendilerine iadeli taahhütlü mektupla da gönderilebilir. Bilirkişi incelemeleri tamamlandığında, yeni bilirkişi incelemesi yapılması veya itirazların bildirilmesi için istemde bulunabilmelerini sağlamak üzere Cumhuriyet savcısına, katılana, vekiline, şüpheliye veya sanığa, müdafii veya kanunî temsilciye süre verilir. Bu kişilerin istemleri reddedildiğinde, üç gün içinde bu hususta gerekçeli bir karar verilir. Cumhuriyet savcısı, katılan, vekili, şüpheli veya sanık, müdafii veya kanunî temsilci, yargılama konusu olayla ilgili olarak veya bilirkişi raporunun hazırlanmasında değerlendirilmek üzere ya da bilirkişi raporu hakkında, uzmanından bilimsel mütalaa alabilirler. Sadece bu nedenle ayrıca süre istenemez. (CMK, m. 67).

Hâkimin reddini gerektiren sebepler, bilirkişi hakkında da geçerlidir. Cumhuriyet savcısı, katılan, vekili, şüpheli veya sanık, müdafii veya kanunî temsilci, ret hakkını kullanabilirler. Hâkim veya mahkeme tarafından atanan bilirkişinin adı ve soyadı, engel sebepler olmadıkça ret hakkına sahip olanlara bildirilir. Ret istemini davayı görmekte olan hâkim veya mahkeme inceler. Soruşturma evresinde, Cumhuriyet savcısınca kabul edilmeyen ret istemi sulh ceza hâkimince incelenir. Reddi isteyen kişi, bunun nedenini, dayandığı olguları göstererek açıklamakla yükümlüdür. (CMK, m.69).

Tanıklıktan çekinmeyi gerektirecek sebepler bilirkişiler hakkında da geçerlidir. Bilirkişi, geçerli diğer sebeplerle de görüş bildirmekten çekinebilir. (CMK, m.69).

Aşağıdaki kimseler tanıklıktan çekinebilir:

- a) Şüpheli veya sanığın nişanlısı.
- b) Evlilik bağı kalmasa bile şüpheli veya sanığın eşi.
- c) Şüpheli veya sanığın kan hısımlığından veya kayın hısımlığından üst-soy veya altsoyu.
- d) Şüpheli veya sanığın üçüncü derece dâhil kan veya ikinci derece dâhil kayın hısımları.
- e) Şüpheli veya sanıkla aralarında evlâtlık bağı bulunanlar.

Yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı nedeniyle tanıklıktan çekinmenin önemini anlayabilecek durumda olmayanlar, kanunî temsilci-

lerinin rızalarıyla tanık olarak dinlenebilirler. Kanunî temsilci şüpheli veya sanık ise, bu kişilerin çekinmeleri konusunda karar veremez. Tanıklıktan çekinebilecek olan kimselere, dinlenmeden önce tanıklıktan çekebilecekleri bildirilir. Bu kimseler, dinlenirken de her zaman tanıklıktan çekinebilirler. (CMK, m.45).

Bilirkişiye, inceleme ve seyahat gideri ile çalışmasıyla orantılı bir ücret ödenir. (CMK, m.72).

TÜRKİYE MAHKEME SALONLARI

Duruşmaların yapıldığı yere “Duruşma salonu” denir. Duruşmaların sağlıklı yürütülebilmesi için duruşma salonunda önceden belirlenmiş bir düzen vardır. Tüm işler 5271 sayılı CMK da belirtilen hususlara göre gerçekleştirilir.

Duruşma herkese açıktır. Genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde, duruşmanın bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına mahkemece karar verilebilir. Duruşmanın kapalı yapılması konusundaki gerekçeli karar ile hüküm açık duruşmada açıklanır. (CMK, m.182).

188

Mahkeme başkanı veya hâkim, duruşmayı yönetir ve sanığı sorguya çeker; delillerin ikame edilmesini sağlar. (CMK, m.192).

Duruşmanın düzeni mahkeme başkanı veya hâkim tarafından sağlanır. Mahkeme başkanı veya hâkim, duruşmanın düzenini bozan kişinin, savunma hakkının kullanılmasını engellemek koşulu ile salondan çıkarılmasını emreder. (CMK, m.203).

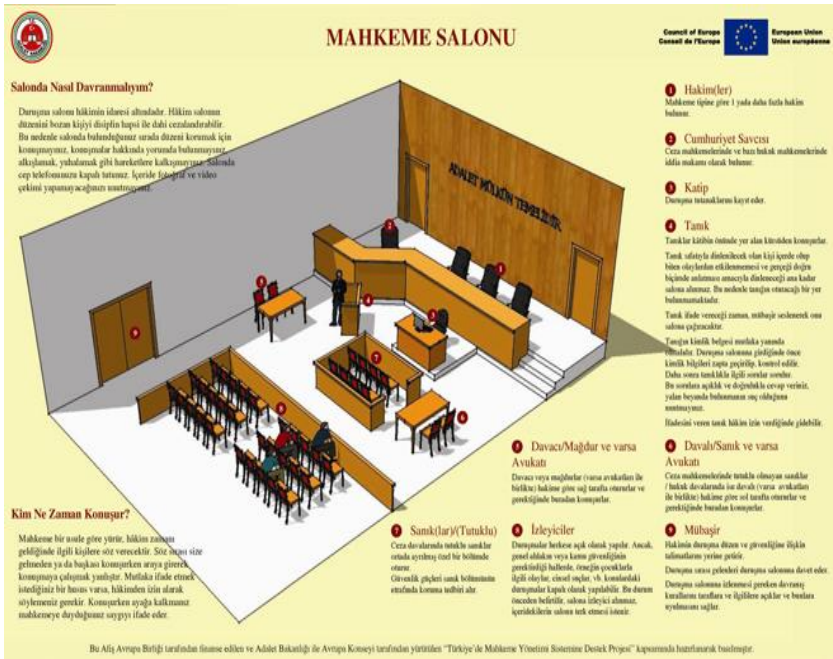
Duruşma salonlarında duruşmada hükme katılacak hâkimler ve Cumhuriyet savcısı ile zabıt kâtibinin ve Kanunun zorunlu müdafiliği kabul ettiği hallerde müdafinin hazır bulunması şarttır. Sulh Ceza Mahkemelerinde yapılan duruşmalarda Cumhuriyet savcısı bulunmaz. Bir oturumda bitmeyecek davada, herhangi bir nedenle bulunamayacak üyenin yerine geçmek ve oya katılmak üzere yedek üye bulundurulabilir. (CMK, m.188).

Birden çok Cumhuriyet savcısı ve birden çok avukat aynı zamanda duruşmaya katılabilecekleri gibi aralarında iş bölümü de yapabilirler.

(CMK, m.189). Sanığın ve müdafinin hazır bulunup bulunmadığı, çağrılmış tanık ve bilirkişilerin gelip gelmedikleri saptanarak duruşmaya başlanır. Sanık duruşmaya bağısız olarak alınır. Mahkeme başkanı veya hâ-

kim, duruşmanın başladığını, iddianamenin kabulü kararını okuyarak açıklar. Tanıklar duruşma salonundan dışarı çıkarılırlar. Duruşmada, sırasıyla; Sanığın açık kimliği saptanır, kişisel ve ekonomik durumu hakkında kendisinden bilgi alınır, iddianame veya iddianame yerine geçen belge okunur. Sanığa, yüklenen suç hakkında açıklamada bulunmamasının kanuni hakkı olduğu ve 147. Maddede belirtilen diğer hakları bildirilir. Sanık açıklamada bulunmaya hazır olduğunu bildirdiğinde, usulüne göre sorgusu yapılır. (CMK, m.191).

Türkiye’de mahkeme salonları resim 1 de olduğu şekilde dizayn edilmiştir (3).

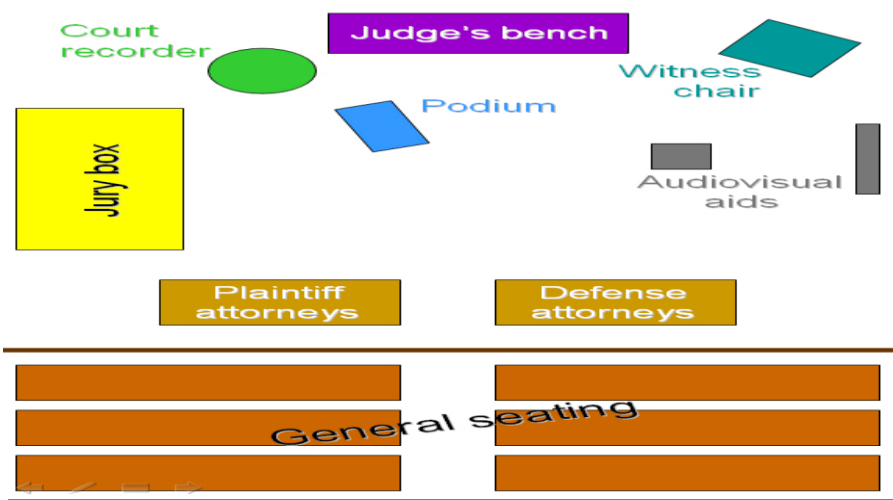
Resim 1

Hâkim ve Cumhuriyet savcısı “Kürsüde” oturur. Mahkeme tipine göre 1 ya da daha fazla hâkim bulunur. Resim 1’de 1 no’da Ağır Ceza Mahkemeleri’nde Mahkeme başkanı, sağlı sollu 2 üye ve bunların sağında 2 no’da Cumhuriyet savcısı oturur. Savcının yüzü hâkime veya Mahkeme başkanına dönüktür. Ceza Mahkemelerinde ve bazı hukuk mahkemelerinde iddia makamı olarak bulunur. Kürsünün önünde 3 no’da mahkeme

kâtibi yer alır. Duruşma tutanaklarını kayıt eder. 4 no'da gösterilen yani kâtibin önünde yer alan kürsü tanık yeri olup aynı zamanda bilirkişiler içinde ayrılan yerdir. Tanık sıfatıyla dinlenilecek olan kişi içeride olup biten olaylardan etkilenmemesi ve gerçeği doğru biçimde anlatması amacıyla dinleneceği ana kadar salona alınmaz. Bu nedenle tanığın oturacağı bir yer bulunmamaktadır. Tanık ifade vereceği zaman mübaşir seslenerek onu salona çağıracaktır. Tanığın kimlik belgesi mutlaka yanında bulunmalıdır. Duruşma salonuna girdiğinde önce kimlik bilgileri zapta geçirilip, kontrol edilir. 5 no'da Hâkime göre sağda davacı/mağdur ve varsa avukatı bulunur. Gerekğinde buradan konuşurlar. 6 no'da, hâkime göre solda davalı/sanık ve varsa avukatı bulunur.

Ceza mahkemelerinde tutuklu olmayan sanıklar, hukuk davalarında ise davalı (Varsa avukatları ile birlikte) hâkime göre sol tarafta otururlar ve gerektiğinde buradan konuşurlar. 7 no'da sanık(lar) (Tutuklu) bulunur. Ceza davalarında tutuklu sanıklar ortada ayrılmış özel bir bölümde oturur. Güvenlik güçleri sanık bölümünün etrafında koruma tedbiri alır. 8 no'da izleyiciler bulunur. 9 no'da kapı yanında mübaşir yerini alır. Hâkimin duruşma düzen ve güvenliğine ilişkin talimatlarını yerine getirir⁵.

Resim 2

⁵ T.C. Adalet Bakanlığı ve Avrupa Konseyi. "Türkiye'de Mahkeme Yönetimi Sistemine Destek Projesi."

Resim 2’de Amerika Birleşik Devletleri’nde Moritz Hukuk Okulu’nda eğitim için tasarlanan Türkiye’de olmayan jüri mahkeme dizaynı belirtilmiştir⁶.

Resim 2’de görüldüğü gibi dizaynda mevcut olan jüri kutusu, hakimin masası veya tezgahı, Amerikan Bayrağı, tanık sandalyesi (Witness chair), avukatlar için podyum, görsel ve işitsel araçlar (projektör ve ekran), taraflar için masalar (Hakime göre sağda davacı, solda savunma avukatları), zabıt katibi için bir yer, genel izleyici yeri ve istem halinde zabıt katibi için ve görüntülü gösterim için ayrı birer oda bulunmaktadır. Görüldüğü gibi tanık hâkime göre sol tarafta yüzü mahkeme salonunun tamamına dönük ve oturur haldedir⁷.

ANKET ÇALIŞMASI: MATERYAL METOT

Ağrı Adliyesi önünde 2009 yılında yüz yüze görüşme şeklinde çeşitli mahkemelerde tanıklık yapmış 95 erkek ve 5 kadına; tanıklığı gönüllü yapıp yapmadıkları, tanıklık yapmak zorunda mı bırakıldıkları, duruşma salonu önünde ayakta mı yoksa oturarak mı bekledikleri, duruşma salonu önünde ve içinde gereğinden fazla mı bekletildikleri, duruşma salonu içinde buldukları yerden rahatsızlık duyup duymadıkları, duruşma salonu içinde kendilerini tam manasıyla ifade edip edemedikleri, ifade etmede yeterince süre tanınıp tanınmadığı, duruşma salonu içinde sandalyede oturmak isteyip istemedikleri ve duruşma salonu içinde yüzleri salona dönük halde konuştukları takdirde kendilerini daha rahat ifade edip edemeyecekleri sorulmuştur.

Elde edilen rakamsal değerlere Fisher’s Exact testi ile uygulanmış olup, istatistik analiz programı olarak Graphpad Instad 3,06 kullanılmıştır.

BULGULAR

Çalışma neticesinde; yalnızca 2 kişi tanıklığı gönüllü olarak yapmak istemiş, 98 kişi tanıklık yapmak mecburiyetinde bırakıldığını belirtmiştir. 68 kişi duruşma salonu önünde ayakta bekletildiğini belirtmiş olup 83 kişi gereğinden fazla bekletildiğine inanmaktadır. Duruşma salonu içinde ise 14 kişi gereğinden fazla bekletildiğine inanmaktadır. Arkasında sanığın bulunmasından rahatsızlık duyan 57, kendisini tam manasıyla ifade

⁶ **BAİR**, Scott, Creating a Courtroom for a Mock Trial. Ohio State University. Sep.2008.

⁷ The Federal Court System In the United States, Office of Judges Program, Administrative Office of the U.S. Courts, 2001.

edemeyen 48 kişi vardır. 25 kişi duruşma salonu içinde kendisine yeterince süre ayrılmadığını belirtmektedir. Bir sandalyesi olsa kendisini daha rahat hissedeceğini belirten 91 kişi vardır. Yüzü mahkeme salonuna dönük halde olduğu takdirde kendisini daha rahat ifade edebilecek olan kişi sayısı 66'dır.

Çalışmamızın amacına uygun olarak, duruşma salonu içinde kendisini tam manasıyla ifade edemeyen olgularla salon içinde bazı konulardan rahatsızlık duyan gruplar arasında istatistiksel olarak karşılaştırma yapılmıştır. Bunlardan 1.'si; arkalarında sanığın bulunmasından rahatsızlık duyan gruptur. Bu grupta $p < 0,0001$ olup istatistiksel olarak oldukça anlamlı bulunmuştur. 2.'si: yüzlerinin mahkeme salonuna dönük olmasını isteyen gruptur. Bu grupta salona dönük olmak isteyenlerin sayısı fazla olmasına rağmen $p < 0,8283$ olup istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. 3. Grup: sandalyede oturduğu takdirde kendisini daha rahat ifade edebilecek gruptur. Bu grupta $p < 0,0028$ olup istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

TANIKLAR İÇİN ANKET: Yaş: Cinsiyet: Eğitim Seviyesi:

	Evet	Hayır
Tanıklığı gönüllü olarak mı yaptınız?		
Tanıklık yapmak zorunda mı bırakıldınız?		
Duruşma salonu önünde ayakta mı bekletildiniz?		
Duruşma salonu önünde gereğinden fazla mı bekletildiniz?		
Duruşma salonu içinde gereğinden fazla mı bekletildiniz?		
Duruşma salonunda bulunduğunuz yerden (Arkanızda sanığın bulunmasından) rahatsız oldunuz mu?		
Duruşma salonunda kendinizi tam manasıyla ifade edebildiniz mi?		
Duruşma salonunda kendinizi ifade edebilmek için size yeterince süre ayrıldı mı?		
Duruşma salonunda oturacağınız bir sandalyeniz olsa Kendinizi daha mı rahat hissederdiniz?		
Duruşma salonunda sırtınız değil de yüzünüz mahkemeye dönük olsa kendinizi daha mı rahat ifade ederdingiz		

MAHKEME SALONUNDA BİLİRKİŞİNİN DAVRANIŞLARI

Tanıklara ilişkin hükümlerden 5271 sayılı CMK 63-72 maddelerine aykırı olmayanlar bilirkişiler hakkında da uygulanır. (CMK, m.62).

Tanıklar çağrı kâğıdı ile çağrılır. Çağrı kâğıdında gelmemenin sonuçları bildirilir. Tutuklu işlerde tanıklar için zorla getirme kararı verilebilir. Karar yazısında bu yoldan getirilmenin nedenleri gösterilir ve bunlara çağrı kâğıdı ile gelen tanıklar hakkındaki işlem uygulanır. Bu çağrı telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi araçlardan yararlanılmak suretiyle de yapılabilir. Ancak, çağrı kâğıdına bağlanan sonuçlar, bu durumda uygulanmaz. Mahkeme, duruşmanın devamı sırasında hemen dinlenilmesi gerekli görülen tanıkların belirteceği gün ve saatte hazır bulundurulmasını görevlilere yazılı olarak emredebilir. Cumhurbaşkanı kendi takdiri ile tanıklıktan çekinebilir. Tanıklık yapmayı istemesi halinde beyanı konusunda alınabilir ya da yazılı olarak gönderebilir. Bu Madde hükümleri, kişinin ancak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme önünde tanık olarak dinlenmesi halinde uygulanabilir. (CMK, m.43).

Usulüne uygun olarak çağrılıp da mazeretini bildirmeksizin gelmeyen tanıklar zorla getirilir ve gelmemelerinin sebep olduğu giderler takdir edilerek, kamu alacaklarının tahsili usulüne göre ödettirilir. Zorla getirilen tanık evvelce gelmemesini haklı gösterecek sebepleri sonradan bildirirse aleyhine hükmedilen giderler kaldırılır. Fiilî hizmette bulunan askerler hakkındaki zorla getirme kararı askerî makamlar aracılığıyla infaz olunur. (CMK, m.44).

Meslekleri ve sürekli uğraşları sebebiyle tanıklıktan çekinebilecekler ile çekinme konu ve koşulları şunlardır:

- a) Avukatlar veya stajyerleri veya yardımcılarının, bu sıfatları dolayısıyla veya yüklendikleri yargı görevi sebebiyle öğrendikleri bilgiler.
- b) Hekimler, diş hekimleri, eczacılar, ebeler ve bunların yardımcıları ve diğer bütün tıp meslek veya sanatları mensuplarının, bu sıfatları dolayısıyla hastaları ve bunların yakınları hakkında öğrendikleri bilgiler.
- c) Malî işlerde görevlendirilmiş müşavirler ve noterlerin bu sıfatları dolayısıyla hizmet verdikleri kişiler hakkında öğrendikleri bilgiler.

Yukarıdaki fıkranın (a) bendinde belirtilenler dışında kalan kişiler, ilgili rızasının varlığı halinde, tanıklıktan çekinemez. (CMK, m.46).

Bir suç olgusuna ilişkin bilgiler, Devlet sırrı olarak mahkemeye karşı gizli tutulamaz. Açıklanması, Devletin dış ilişkilerine, milli savunmasına ve milli güvenliğine zarar verebilecek; anayasal düzeni ve dış ilişkilerinde tehlike yaratabilecek nitelikteki bilgiler, Devlet sırrı sayılır. Tanıklık konusu bilgilerin Devlet sırrı niteliğini taşıması halinde; tanık, sadece mahkeme hâkimi veya heyeti tarafından zâbit kâtibi dahi olmaksızın dinlenir. Hâkim veya mahkeme başkanı, daha sonra, bu tanık açıklamalarından, sadece yüklenen suçu açıklığa kavuşturabilecek nitelikte olan bilgileri tutanağa kaydettirir. Bu Madde hükmü, hapis cezasının alt sınırı beş yıl veya daha fazla olan suçlarla ilgili olarak uygulanır. Cumhurbaşkanı'nın tanıklığı söz konusu olduğunda sırrın niteliğini ve mahkemeye bildirilmesi hususunu kendisi takdir eder. (CMK, m.47).

Tanık, kendisini veya 45 inci Maddenin birinci fıkrasında gösterilen kişileri ceza kovuşturmasına uğratabilecek nitelikte olan sorulara cevap vermekten çekinebilir. Tanığa cevap vermekten çekinebileceği önceden bildirilir. (CMK, m.48).

Mahkeme başkanı veya hâkim veya Cumhuriyet savcısı tarafından gerekli görüldüğünde 45, 46 ve 48 inci Maddelerde gösterilen hâllerde tanık, tanıklıktan çekinmesinin dayanağını oluşturan olguları bildirir ve bu hususta gerektiğinde kendisine yemin verdirilir. (CMK, m.49).

Aşağıdaki kimseler yeminsiz dinlenir:

- a) Dinlenme sırasında onbeş yaşını doldurmamış olanlar.
- b) Ayırt etme gücüne sahip olmamaları nedeniyle yeminin niteliği ve önemini kavrayamayanlar.
- c) Soruşturma veya kovuşturma konusu suçlara iştiraktan veya bu suçlar nedeniyle suçluyu kayırmaktan ya da suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirmekten şüpheli, sanık veya hükümlü olanlar. (CMK, m.50).

45 inci Madde gereğince tanıklıktan çekinebileceklere yemin verip vermemek hâkim veya mahkemenin takdirine bağlıdır. Ancak, tanık yemin etmekten çekinebilir. Bu hususun kendisine bildirilmesi gereklidir. (CMK, m.51).

Her tanık, ayrı ayrı ve sonraki tanıklar yanında bulunmaksızın dinlenir. Tanıklar, kovuşturma evresine kadar ancak gecikmesinde sakınca bulunan veya kimliğin belirlenmesine ilişkin hâllerde birbirleri ile ve şüpheli ile yüzleştirilebilirler. Tanıkların dinlenmesi sırasındaki görüntü veya

sesler kayda alınabilir. Ancak; mağdur çocuklar ile duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunlu olan kişilerin tanıklığında bu kayıt zorunludur. Elde edilen ses ve görüntü kayıtları, sadece ceza muhakemesinde kullanılır. (CMK, m.52).

Tanığa;

- a) Dinlenmeden önce, gerçeği söylemesinin önemi,
- b) Gerçeği söylememesi halinde yalan tanıklık suçundan dolayı cezalandırılacağı,
- c) Doğruyu söyleyeceği hususunda yemin edeceği,
- d) Duruşmada mahkeme başkanı veya hâkimin açık izni olmadan mahkeme salonunu terk edemeyeceği, anlatılır. (CMK, m.53).

Tanıklar, tanıklıktan önce ayrı ayrı yemin ederler. Gerektiğinde veya bir kimsenin tanık sıfatıyla dinlenilmesinin uygun olup olmadığına tereddüt varsa yemin, tanıklığından sonraya bırakılabilir. Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcılarını da tanıklara yemin verirler. (CMK, m.54).

Tanığa verilecek yemin, tanıklıktan önce "Bildiğimi dosdoğru söyleyeceğime namusum ve vicdanım üzerine yemin ederim." ve 54 üncü Maddeye göre tanıklıktan sonra verilmesi hâlinde "Bildiğimi dosdoğru söylediğime namusum ve vicdanım üzerine yemin ederim." biçiminde olur. Yemin edilirken herkes ayağa kalkar. (CMK, m.55).

Tanık, yüksek sesle tekrar ederek veya okuyarak yemin eder. Okuma ve yazma bilen sağır veya dilsizler yemin biçimini yazarak ve imzalarını koyarak yemin ederler. Okuma ve yazma bilmeyen sağır veya dilsizler işaretlelerinden anlayan bir tercüman aracılığıyla ve işaretle yemin ederler. (CMK, m.56).

Yemin ile dinlenen tanığın aynı soruşturma veya kovuşturma evresinde tekrar dinlenmesi gerektiğinde, yeniden yemin verilmeyip önceki yemini hatırlatılmakla yetinilebilir. (CMK, m.57).

Tanığa, ilk önce adı, soyadı, yaşı, işi ve yerleşim yeri, işyerinin veya geçici olarak oturduğu yerin adresi, varsa telefon numaraları sorulur. Gerekirse tanıklığına ne dereceye kadar güvenilebileceği hakkında hâkimi aydınlatacak durumlara, özellikle şüpheli, sanık veya mağdur ile ilişkilerine dair sorular yöneltilir. Tanık olarak dinlenecek kişilerin kimliklerinin ortaya çıkması kendileri veya yakınları açısından ağır bir tehlike oluşturu-

racaksa; kimliklerinin saklı tutulması için gerekli önlemler alınır. Kimliği saklı tutulan tanık, tanıklık ettiği olayları hangi sebep ve vesile ile öğrenmiş olduğunu açıklamakla yükümlüdür. Kimliğinin saklı tutulması için, tanığa ait kişisel bilgiler, Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından muhafaza edilir. Hazır bulunanların huzurunda dinlenmesi, tanık için ağır bir tehlike teşkil edecek ve bu tehlike başka türlü önlenemeyecekse ya da maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından tehlike oluşturacaksa; hâkim, hazır bulunma hakkına sahip bulunanlar olmadan da tanığı dinleyebilir. Tanığın dinlenmesi sırasında ses ve görüntülü aktarma yapılır. Soru sorma hakkı saklıdır. Tanıklık görevinin yapılmasından sonra, kişinin kimliğinin saklı tutulması veya güvenliğinin sağlanması hususunda alınacak önlemler, ilgili kanunda düzenlenir. İkinci, üçüncü ve dördüncü fıkra hükümleri, ancak bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak uygulanabilir. (CMK, m.58).

Tanık, dinlenmeden önce hakkında tanıklık yapacağı olayla ilgili olarak mahkeme başkanı veya hâkim tarafından, kendisine bilgi verilir; hazır olan sanık, tanığa gösterilir. Sanık hazır değilse kimliği açıklanır. Tanıktan, tanıklık edeceği konulara ilişkin bildiklerini söylemesi istenir ve tanıklık ederken sözü kesilmez. Tanıklık edilen konuları aydınlatmak, tamamlamak ve bilgilerinin dayandığı durumları gereğince değerlendirebilmek için tanığa ayrıca soru yöneltilebilir. (CMK, m.59).

Yasal bir sebep olmaksızın tanıklıktan veya yeminden çekinen tanık hakkında, bundan doğan giderlere hükmedilmekle beraber, yemininin veya tanıklığının gerçekleştirilmesi için dava hakkında hüküm verilmeye kadar ve her hâlde üç ayı geçmemek üzere disiplin hapsi verilebilir. Kişi, tanıklığa ilişkin yükümlülüğüne uygun davranması halinde, derhâl serbest bırakılır. Bu tedbirleri almaya naip hâkim ve istinabe olunan mahkeme ile soruşturma evresinde sulh ceza hâkimi yetkilidir. Davanın görüldüğü sırada bu tedbirler alındıktan ve yukarıdaki süreler suçun türüne göre tümüyle uygulandıktan sonra o dava veya aynı işe ilişkin diğer davada tekrar edilmez. Disiplin hapsi kararına itiraz edilebilir. (CMK, m.60).

Cumhuriyet savcısı veya mahkeme başkanı veya hâkim tarafından çağrılan tanığa, her yıl Adalet Bakanlığınca hazırlanan tarifeye göre kaybettiği zaman ile orantılı bir tazminat verilir. Tanık hazır olmak için seyahat etmek zorunda kalmışsa, yol giderleriyle tanıklığa çağrıldığı yerdeki ikamet ve beslenme giderleri de karşılanır. Ödenmesi gereken tazminat

ve giderler, hiçbir vergi, resim ve harç alınmaksızın, ödenir. (CMK, m. 61).

Mahkeme, her zaman bilirkişinin duruşmada dinlenmesine karar verebileceği gibi, ilgililerden birinin istemesi halinde de açıklamalarda bulunmak üzere duruşmaya çağırabilir. Yaptıkları açıklamalardan sonra mahkeme başkanı veya hâkim, çekilmelerine izin vermedikçe, bilirkişiler duruşma salonunda kalırlar; ancak salona teker teker alınıp birbirinden ayrı olarak dinlenmeleri zorunlu değildir. Cumhuriyet savcısının, katılanın, vekilinin, şüphelinin veya sanığın, müdafinin veya kanunî temsilcinin istemi üzerine bilimsel mütalaa hazırlayan uzmanın duruşmada dinlenmesi hususunda da aynı hükümler uygulanır. (CMK, m.68)

İl adli yargı adalet komisyonları listelerinde yer almamış bilirkişiler, görevlendirildiklerinde kendilerini atamış olan merci huzurunda yukarıdaki fıkrada öngörülen biçimde yemin ederler. Yeminin yapıldığına ilişkin tutanak hâkim veya Cumhuriyet savcısı, zabıt kâtibi ve bilirkişi tarafından imzalanır. Engel bulunan hâllerde yemin yazılı olarak verilebilir ve metni dosyaya konulur. Ancak bu hâle ilişkin gerekçenin kararda gösterilmesi zorunludur. (CMK, m.64).

Gerekli olması halinde, bilirkişi, mağdur, şüpheli veya sanığa mahkeme başkanı, hâkim veya Cumhuriyet savcısı aracılığı ile soru sorabilir. Ancak, mahkeme başkanı, hâkim veya Cumhuriyet savcısı, bilirkişinin doğrudan soru sormasına da izin verebilir. Muayene ile görevlendirilen hekim bilirkişi, görevini yerine getirirken zorunlu saydığı soruları, hâkim, Cumhuriyet savcısı ve müdafii bulunmadan da mağdur, şüpheli veya sanığa doğrudan doğruya yöneltebilir. Bilirkişiye inceleyeceği şeyler mühür altında verilmeden önce bunların listesi ve sayımı yapılır. Bu hususlar bir tutanakla belirlenir. Bilirkişi, mühürlerin açılmasını ve yeniden konulmasını yine tutanakla belirtmek ve bir liste düzenlemekle yükümlüdür. (CMK, m.66).

Ortaya konulan delillerle ilgili tartışmada söz, sırasıyla katılana veya vekiline, Cumhuriyet savcısına, sanığa ve müdafiiine veya kanunî temsilcisine verilir. Cumhuriyet savcısı, katılan veya vekili, sanığın, müdafinin veya kanunî temsilcisinin açıklamalarına; sanık ve müdafii ya da kanunî temsilcisi de Cumhuriyet savcısının ve katılanın veya vekilinin açıklamalarına cevap verebilir. Hükümden önce son söz, hazır bulunan sanığa verilir. (CMK, m.216).

Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir. Bu deliller hâkimin vicdanî kanaatiyle serbestçe takdir edilir. Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir. (CMK, m.217).

Cumhuriyet savcısı, müdafî veya vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat; sanığa, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağrılmış diğer kişilere, duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler. Sanık ve katılan da mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile soru yöneltebilir. Yöneltilen soruya itiraz edildiğinde sorunun yöneltilmesinin gerekip gerekmediğine, mahkeme başkanı karar verir. Gerektiğinde ilgililer yeniden soru sorabilir. Heyet halinde görev yapan mahkemelerde, heyeti oluşturan hâkimler, birinci fıkrada belirtilen kişilere soru sorabilir. (CMK, m.201).

Tanık, bir hususu hatırlayamadığını söylerse önceki ifadesini içeren tutanağın ilgili kısmı okunarak hatırlamasına yardım edilir. Tanığın duruşmadaki ifadesiyle önceki ifadesi arasında çelişki bulunduğu, evvelce alınmış ifadesi okunarak çelişkinin giderilmesine çalışılır. (CMK, m.212).

TARTIŞMA

Türkiye’de doktorlar bilirkişi olarak mahkemelere çağrıldıklarında alışık olmadıkları bir ortama gitmektedirler. Gittikleri mahkeme salonunda kendilerine gösterilen yerin ön-üst-solunda Cumhuriyet Savcısı, ön-üst-sağında hâkim veya hâkimler, sol-arka tarafında mağdur ve avukatı, sağ-arka tarafında sanık veya sanıklar, sağında savunma avukatları, en arkada da izleyiciler bulunur. Yani muhtemelen de neredeyse tamamını ilk kez gördüğü insanlarla çepeçevre sarılmış halde ve ayakta arenanın ortasında kendisini bulmuş haldedir. Takdir edilmelidir ki böyle bir ortamda insanın kendisini rahatça ifade edebilmesi zor bir durumdur. Yaptığım yüz yüze anket çalışmasının sonucu bu durumu doğrular niteliktedir.

Resim1’de görüldüğü gibi tanık ve bilirkişi Türkiye Mahkemeleri’nde mahkemede bulunan mübaşir hariç tüm unsurların ortasında kalmaktadır. Sırtı hemen hemen sanık bölümüne dönük haldedir. Her ne kadar tanık veya bilirkişi konuşurken müdahale etmek yasak olsa da pratikte özellikle ateşli duruşmaların yaşandığı Ağır Ceza Mahkemeleri’nde sık sık söz kesme ve hakaret olayları yaşanabilmektedir. Bilirkişi konuşurken önünden, arkasından, sağından ve solundan sözlü ve fiziksel saldırılar yaşana-

bilmektedir. Oysa Resim 2’de jürili mahkemede tanık bölümünde bir sandalye olup tanığın sırtı duvara yüzü tüm mahkeme salonuna dönüktür.

Bilirkişi doktor kendisini daha kolay takdim etmesi için bir takım görsel ve işitsel bilgiler sunmak durumunda kalabilmektedir⁸. Öğretim ortamlarının öğretim araçları ile desteklenmesi öğrenmenin niteliğini artırmaktadır⁹. Bilgisayar destekli dinamik sunu hazırlanabilmesi için geliştirilen sunu yazılımlarının başta gelenlerinden biri Microsoft PowerPoint programıdır. Power Point ile hazırlanan sayfalarda canlandırmalar yapılabilenkte fotoğraflar, şekiller, metinler, ses kayıtları sunulabilmektedir¹⁰. Oysa Türkiye’de bulunduğu mahkeme salonunda bu tarz bir imkân bulunmadığı gibi muhtemelen yanında getirdiği yazılı belgeleri koyabileceği bir tezgâhı dahi bulunmamaktadır. Yalnızca olayın görgü tanığı olmuş sadece kimlik tespitinde bulunacak bir tanıkla aynı ortamda görev yapması beklenmektedir. Mevcut mantığa göre; tanık sıfatıyla dinlenecek olan kişi içeride olup biten olaylardan etkilenmemesi ve gerçeği doğru biçimde anlatması amacıyla dinleneceği ana kadar salona alınmaz. Bu nedenle tanığın oturacağı bir yer bulunmamaktadır. Oysa mahkeme heyeti doktor bilirkişiye belki dava boyunca ihtiyaç duyulabilmekte ve bilirkişi de bu yönde hizmet verebilmek için rahatça çalışmasını yapabileceği bir masa ve sandalyeye ihtiyaç duymaktadır.

Resim 1’de de görüldüğü gibi sanık yapabileceği küçük bir hamle ile muhtemelen aleyhinde görüş bildiren bilirkişiye uzanabilecek mesafededir. Sağ kulağında nefesini hissettiği sanığın aleyhinde ifade veren doktor zorlanacaktır. Bilirkişi ile aynı yeri paylaşan tanıklar arasında yaptığım ankette de bu rahatsızlık istatistiksel olarak ortaya konulmaktadır.

Amerikan jürili mahkeme dizaynına göre tanık ve bilirkişi hâkimin solundadır. Sırtı duvara dönüktür. Bu durum kendisini güvende hissettirecektir. Ayrıca kendisi için ayrılmış masa ve sandalye de bulunmaktadır.

⁸ **DERMAN**, A. Sami, Sönmez Sayılı, Geological Engineering, N:37,91-96. Kasım 1990; Soner **YAVUZ**/ A. Erdal **COŞKUN**, Attitudes and Perceptions of Elementary Teaching Through The Use Of Technology in Education. H.Ü. Journal of Education, 34:276-286. 2008.

⁹ **GELİŞLİ**, Yücel, Powerpoint İle Yapılan Ders Sunumlarının Etkililiği, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 10, Sayı 2, Ağustos 2009, Sayfa:155-168.

¹⁰ **KOCATÜRK**, Turgut / **ÇAĞLAR**, Baki. Elektronik Sunum Üzerine Bazı Yorumlar ve Sunumda Üç Boyutlu Canlandırmanın Kullanımı. 1. İnşaat Mühendisliği Eğitimi Semp. Antalya.

Bu şekilde dokümanlarını rahatlıkla masanın üzerine serebilecektir. Görsel bir takım verileri sunabileceği ekranı ve projektörü de bulunmaktadır.

Görsel sunum yapan yüzü mahkeme salonuna dönük bilirkişi doktorun vücut, özellikle de kol hareketleri çok önem arz etmektedir¹¹. Burada önemli olan yalnızca kendi vücut hareketleri olmayıp salonda bulunan insanların vücut hareketlerini gözlemleyip değerlendirmesi de önem arz etmektedir.

Bilirkişinin dikkat etmesi gereken konulardan birisi gözlerinin hareketleridir.

Günlük yaşamda anlam aktarımında sık sık başvurulan bir sözsüz iletişim kanalı olan gözün ve bakışın, rolü hakkında gözlemler yapılmış ve yapılmaktadır. Gözlerin renklerinden bakış yönlerine büyüklüklerine kadar birçok konu üzerinde incelemeler yapılmış ve çeşitli bulgular elde edilmiştir. Konuşurken karşısındakinin gözlerinin içine bakan, gözlerini kısık değil açık tutan bakışlarını yere değil yukarı yönelten kişiler olumlu, bunları tersini yapanlar olumsuz olarak tanımlanmaktadırlar¹².

Eller, insanın kendisini ifade etmede kullandığı en duyarlı organlar olarak nitelendirilmektedirler. Bunun temelinde yer alan neden, insanın elinin becerisinin gelişmesi ile beynin biyolojik gelişiminin birbirine paralel olmasıdır. İnsan beyninde başparmak ve işaret parmağını kontrol eden hücrelerin kapladığı alan, baş ve bütün duyu organlarının kapladığı alana eşit, ayağın kapladığı alandan da on kat fazladır¹³.

Bilirkişi doktor duruşma salonunda sunumunu rahatça gerçekleştirebilmesi için hazırlıklarını önceden yapmış olmalıdır. İyi hazırlanmış bir taslak sunumun hazırlanmasında ve sunum sırasında çok faydalı olacaktır. Sunum esnasında kaygı veya diğer nedenlerle rotadan çıkılmamasını sağlayan, sunumun taslağıdır. Taslağı hazırlarken sunumla ilgili akla gelen ilk düşünceler kâğıda rastgele yazıldıktan sonra bunlar etkin biçimde organize edilmelidir. Sunumda süre çok önemlidir. Deneyimli sunucular sürenin bilincindedirler ve süreye saygılıdırlar¹⁴.

¹¹ **BALTAŞ** Zuhal ve Acar, *Bedenin Dili*, 9. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul 1994, s.53-54; **JAMES**, Judi, *Beden Dili-Olumlu İmaj Oluşturma*, Çev. Murat Sağlam Alfa Yayıncılık, İstanbul.1999.

¹² **ZİLLİOĞLU** Merih; *İletişim Nedir*, Cem Yayınevi, İstanbul 1993, s:199.

¹³ **BALTAŞ** Zuhal ve Acar, s.53-54.

¹⁴ **BRUNO** F, Vercellesi L. *Pharmacol Res. Science Information in The Media: An Academic Approach to Improve Its Intrinsic Quality*. 45(1):51-5, 2002; **YARMALI**

SONUÇ

Duruşma salonu hâkimin idaresi altındadır. Hâkim salonun düzenini bozan kişiyi disiplin hapsi ile dahi cezalandırabilir. Bu nedenle salonda bulunurken düzeni korumak için söz verilmeden konuşmamalı ve konuşmalar hakkında yorumda bulunulmamalıdır. Hâkim zamanı geldiğinde ilgili kişilere söz vermektedir. Mutlaka ifade etmek istenilen bir husus söz konusu olursa hâkimden izin alarak ayakta belirtilmelidir. Ayağa kalkma mahkemeye duyulan saygının bir ifadesidir.

Alkışlamak, yuhalamak gibi hareketlerden kaçınılmalıdır. Salonda cep telefonu kapalı tutulmalıdır. İçeride fotoğraf ve video çekimi yapılamayacağı unutulmamalıdır¹⁵.

Bütün bunlarla birlikte doktor bilirkişiler için mevcut dizaynda zaten boş olan hâkimlerin sol tarafı yani Cumhuriyet Savcısının simetriği olan bölüme masa ve sandalye konulmalıdır. Bu şekilde salondaki insanların tümü ile rahatlıkla ve sürekli göz teması kurabileceklerdir¹⁶.

Bilirkişinin sol tarafı yani kapının karşısında bulunan duvara ise görsel sunum için ekran ve bunun karşısına projektör veya slayt makinesi vs yerleştirilmelidir¹⁷.

KAYNAKÇA

ARSLAN, Hatice Seval, Medeni Usul Hukukunda Bilirkişi Raporu ve Bağlayıcılığı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı (Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku). Tez. 2002.

BAİR, Scott, Creating a Courtroom for a Mock Trial, Ohio State University. Sep.2008.

ES. Sunuş Yapma. Hayat Yayınları (Çev). S:37-52 İstanbul 1999; **TAŞBAŞ**, Bülent A./ **GÜNEL**, Uğur, Sunum Hazırlarken Nelere Dikkat Etmeliyiz?, Türk Ortopedi ve Travmatoloji Birliği Derneği Dergisi. Cilt 3, Sayı:3-4. 2004.

¹⁵ T.C. Adalet Bakanlığı ve Avrupa Konseyi. “Türkiye’de Mahkeme Yönetimi Sistemine Destek Projesi.”

¹⁶ **ONARAN**, Alim Şerif, Dikkat! Vücudunuz Konuşuyor, Akademi İnternational Yayınları, İstanbul 2000, s. 71.

¹⁷ **GUNTER G.**, **Gunter RE.** & **Wiens GA.** Teaching Pre-services Teachers Technology: An innovative Approach. Paper Presedent At The SITE 98: Society For İnformation Technology And Teacher Education International Conference, 9. Washington, DC, March 10-14,6p. 1998.

- BALTAŞ**, Zuhâl ve Acar Bedenin Dili. 9. Basım. Remzi Kitabevi, İstanbul 1994.
- BRUNO F. and VERCELLESİ**, L. Pharmacol Res. Science Information in The Media: An Academic Approach to Improve Its İntrinsic Quality. 45(1):51-5.2002
- CEZA MUHAKEMESİ KANUNU**, 25673 sayılı Resmi Gazete. 2004.
- DERMAN**, A.Sami ve **SAYILI**, Sönmez. Geological Engineering. N:37,91-96. Kasım 1990.
- GELİŞLİ**, Yücel, Powerpoint İle Yapılan Ders Sunumlarının Etkililiği. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 10, Sayı 2, Ağustos 2009.
- GUNTER G./ GUNTER RE. & Wiens GA.** Teaching Pre-services Teachers Technology: An innovative Approach. Paper Presedent At The SITE 98: Society For Information Technology And Teacher Education International Conference, 9. Washington, DC, March 10-14,6p. 1998.
- JAMES**, Judi. Beden Dili-Olumlu İmaj Oluşturma. Çev. Murat Sağlam Alfa Yayıncılık, İstanbul.1999
- KOCATÜRK**, Turgut, Baki Çağlar. Elektronik Sunum Üzerine Bazı Yorumlar ve Sunumda Üç Boyutlu Canlandırmanın Kullanımı. 1. İnşaat Mühendisliği Eğitimi Semp. Antalya.
- ONARAN**, Alim Şerif, Dikkat! Vücudunuz Konuşuyor, Akademi İnternational Yayınları. S: 71, İstanbul 2000.
- TAŞBAŞ**, Bülent A. ve **GÜNEL**, Uğur, Sunum Hazırlarken Nelere Dikkat Etmeliyiz, Türk Ortopedi ve Travmatoloji Birliği Derneği Dergisi. Cilt 3, Sayı:3-4, 2004.
- The Federal Court System In the United States**, Office of Judges Program, Administrative Office of the U.S. Courts, 2001.
- Türkiye’de Mahkeme Yönetimi Sistemine Destek Projesi**, T.C. Adalet Bakanlığı ve Avrupa Konseyi.
- YARMALI**, ES. Sunuş Yapma, Hayat Yayınları, İstanbul 1999.
- YAVUZ**, Soner. A. ve **COŞKUN**, Erdal, Attitudes and Perceptions of Elementary Teaching Through The Use Of Technology in Education. H.Ü. Journal of Education. 34:276-286. 2008.
- YILMAZ**, Hikmet, Bilirkişilik Kavramı ve Epilepside Bilirkişilik. Türkiye Klinikleri J. Neurol-Special Topics. 1(2):90-98. 2008.
- YURTCAN**, Erdener, Ceza Yargılaması Hukuku, 9. Baskı, 2002.
- ZİLLİOĞLU**, Merih, İletişim Nedir, Cem Yayınevi, İstanbul 1993.